UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI

CONSORȚIU: Universitatea de Stat din Moldova (USM), Universitatea de Stat „Alecu Russo" din Bălți (USARB), Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu" din Cahul (USC)

Cu titlu de manuscris
CZU: 94(470:478):316.344.42(=1:478)″1812/1828″(043.2)

BOȚOLIN SERGIU

RAPORTURILE DINTRE CENTRU ȘI PERIFERIE ÎN IMPERIUL RUS: STRATEGIILE DE COOPTARE ALE ELITELOR BASARABENE

611.02 – ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Rezumatul tezei de doctorat în istorie

Chișinău 2024

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova.

Conducător științific:
Pâslariuc Virgiliu, doctor în istorie, conferențiar universitar.

Membrii Comisiei de îndrumare:
Tomuleț Valentin, doctor habilitat în istorie, profesor universitar;
Șarov Igor, doctor în istorie, profesor universitar;
Gumenâi Ion, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar.

Componența Comisiei de doctorat:
Președinte: Eșanu Andrei, doctor habilitat în istorie, profesor-cercetător, academician, Institutul de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova;
Conducător științific: Pâslariuc Virgiliu, doctor în istorie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova;
Referent 1: Gumenâi Ion, doctor habilitat în istorie, conferențiar universitar, Agenția Națională a Arhivelor;
Referent 2: Cușco Andrei, doctor în istorie, conferențiar universitar, Institutul de Istorie „A.D. Xenopol", Academia Română, filiala Iași;
Referent 3: Duminică Ivan, doctor habilitat, cercetător științific coordonator, Ministerul Educației și Cercetării;
Secretar științific: Dementieva Diana, doctor în filologie, Universitatea de Stat din Moldova.

Susținerea va avea loc pe 20 decembrie 2024, ora 14:00, în ședința publică a Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale Educației a Universității de Stat din Moldova, în auditoriul 530, blocul central al USM.

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC.

Rezumatul a fost expediat la data de 11 noiembrie 2024.

Autor:
Boțolin Sergiu

Conducător științific:
Pâslariuc Virgiliu, doctor în istorie,
conferențiar universitar

Președinte al Comisiei de doctorat:
Eșanu Andrei, doctor habilitat în istorie,
profesor-cercetător, academician

© Boțolin Sergiu, 2024

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII 4

CONȚINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI..... 9

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI 21

BIBLIOGRAFIE 25

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI..... 27

ADNOTARE..... 28

ANNOTATION 29

АННОТАЦИЯ 30

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. În istoriografia națională persistă tendința de a aprecia perioada de dominație imperială rusă în Basarabia în termeni excesiv de emotivi. Chiar dacă înțelegem de ce unii istorici nu reușesc să trateze subiectul *sine ira et studio*, totuși, este esențial să recunoaștem că analiza oricărui proces sau fenomen istoric necesită o abordare cât mai complexă și cât mai obiectivă. Cele două narațiuni istoriografice competitoare în legătură cu perioada incipientă a dominației rusești în Basarabia (1812-1828), fie scot în evidență doar caracterul „pozitiv și progresist" al politicilor Imperiului în regiune, fie, din contra, reduc orice activitate la „exploatarea nemiloasă" a resurselor naturale și umane din teritoriile anexate. Chiar dacă unul din obiectivele Imperiului rus într-adevăr a fost „valorificarea resurselor" teritoriilor cucerite, iar Basarabia nu a fost o excepție[1], cu toate acestea, nu putem reduce întreaga gamă de activități ale Centrului doar la acest element. Un asemenea tip de reducționism are drept rezultat crearea unei percepții eronate, precum că Imperiul rus avea o politică coerentă și obligatoriu răuvoitoare față de periferii în general, și față de Basarabia, în particular. N-a fost nici coerentă[2] și nici eminamente malefică și, pe termen mediu și lung trebuie amintite capacitățile reduse ale Imperiului Rus de a-și gestiona eficient teritoriile: politicile impuse de Centru în regiuni erau adesea rezultatul reacțiilor la particularitățile locale și la conjuncturile situaționale.

Nu în ultimul rând, maniera în care se aplicau aceste politici reflecta caracterul vulnerabil și volatil al structurilor imperiale, exprimat și prin schimbări frecvente de paradigmă în politica internă și externă. Schimbări ce evidențiază, în același timp, atât lipsa unui consens la nivel central asupra modului în care ar trebui să funcționeze imperiul, cât și percepția locului și rolului noilor teritorii anexate în arhitectura imperială. Totuși, o analiză atentă a modului în care s-a produs integrarea Basarabiei în Imperiul Rus nu neagă în niciun fel existența unor tendințe „firești" ale Rusiei de a exploata teritoriul nou achiziționat din punct de vedere economic, social și militar-strategic. Însă, este esențial să se acorde atenție circumstanțelor care au însoțit acest proces de înglobare, circumstanțe care au fost specifice în cazul Basarabiei și nu pot fi reduse la o simplă aplicare a unui model general. Expansiunea teritorială a Rusiei a dus la crearea unui vast imperiu care a inclus o plenitudine de raporturi distincte între Centru și diversele sale regiuni. Imperiul Rus fiind administrat într-un mod

[1] Cușco, A, Taki, V. *Basarabia în componența Imperiului Rus, 1812-1917*. Chișinău: Cartier, 2024, 420 p.

[2] Slezkine, Y. *Arctic Mirrors. Russia and the Small Peoples of the North*. Ithaca: Cornell University Press, 1994, 445 p.

centralizat, doar în măsura în care distanțele geografice și afinitățile culturale ar fi permis. Astfel, sub presiunea circumstanțelor, în zonele periferice ale imperiului, unde diferențele și distanțele erau mai accentuate, s-a permis o abordare mai indulgentă față de diversitatea locală, cu condiția menținerii ordinii și a satisfacerii intereselor primare. Desigur, această atitudine derivă și din intenția de a promova o imagine pozitivă a prezenței rusești în regiune, nu doar pentru a câștiga simpatia populației locale, ci și pentru a utiliza eficient acest teritoriu ca punct de sprijin pentru expansiunea ulterioară.

În cursul secolului al XVIII-lea și la începutul secolului al XIX-lea, teritoriile periferice occidentale dobândite prin războaie reprezentau în mare parte regiuni cu structuri sociale și politice caracterizate de tradiții îndelungate, inspirate din modelele europene. Aceste regiuni periferice erau înzestrate cu instituții și practici sociale profund înrădăcinate și sistemice care nu puteau fi ușor anihilate printr-un proces de asimilare la practicile imperiale ruse. Mai mult, destructurarea lor forțată putea duce la destabilizarea regiunilor și conflicte potențiale, situații pe care Centrul încerca să le evite cu orice preț. Astfel, în aceste zone, Imperiul Rus a evitat impunerea normelor administrative și judiciare proprii, recunoscând în schimb drepturile și privilegiile tradiționale ale elitelor locale sau adoptând forme hibride de guvernare ce combinau elemente ale guvernării imperiale ruse cu menținerea particularităților locale. Formele hibride presupun existența în spațiul „colonizării" a unei tradiții etatice anterioare, acceptate parțial sau *ad integrum* pentru a obține colaborarea și legitimarea elitelor locale.

Raporturile Centru-Periferie reprezintă un domeniu de cercetare important în științele sociale, care analizează relațiile dintre instituțiile puterii - politice, economice, militare și culturale - și comunitățile periferice care le receptează dispozițiile. În acest sens, este foarte important să luăm în considerare strategiile de cooptare a elitei locale, care pot influența relațiile dintre Centru și Periferie. Pentru a obține o înțelegere mai profundă a relațiilor Centru-Periferie, raportate la Imperiul rus, este necesar să analizăm modul în care elitele locale au fost atrase într-un dialog cu subiecții autorităților provinciale sau, mai bine spus, să investigăm strategiile de cooptare adoptate în relația cu aceste elite în contextul Basarabiei după 1812. Prin examinarea acestor strategii de cooptare, vom încerca să dezvăluim mecanismele prin care Centrul a încercat să își extindă influența și controlul asupra Basarabiei. Aceste strategii puteau varia în funcție de context și puteau include metode precum încurajarea conformismului, oferirea de privilegii sau beneficii materiale, promovarea unei ideologii sau a unei culturi comune în rândul elitei. În general, aceste strategii de cooptare au permis consolidarea relațiilor dintre Centru și Periferie, amplificând concomitent dependența celei din urmă. În contextul acestei cercetări,

termenul de *elită* se referă exclusiv la segmentul societății basarabene compus din marii proprietari de pământ, nobili și funcționari de rang înalt care au deținut influență politică și socială semnificativă în perioada 1812-1828. Această definiție specifică exclude în mod deliberat alte grupuri sociale precum clerul, boiernașii și mazilii, care, deși aveau un anumit statut social și economic, nu se încadrează în categoria de elită analizată în cadrul acestei cercetări.

Comportamentul elitei basarabene în cadrul relației Centru-Periferie, mai ales în perioada 1812-1828, poate fi analizat prin prisma politicilor de atragere a decidenților locali în actul de guvernare și administrare a acestui teritoriu proaspăt anexat. Acest set de politici, întâlnit și la alte imperii continentale, este denumit „guvernare indirectă". Distanța geografică semnificativă și diferențele culturale dintre subiecții imperiali au permis ca anumite sfere care nu afectau direct interesele imperiului să rămână în afara controlului strict al Centrului. Acest context a favorizat transferul unor prerogative administrative către elita locală, necesare pentru buna guvernare. În negocierea cu aceste elite locale, au fost promovate inițiative autonomiste, consolidând influența lor asupra politicilor regionale. Astfel, reacția și comportamentul elitei locale în contextul articulării politicilor regionale merită o analiză în detaliu. Practicile de omogenizare imperială, considerate expresii ale „misiunii civilizatoare," au fost deseori echilibrate prin adaptarea politicilor centrale la specificul local. Perpetuarea unor obiceiuri locale în anumite provincii a fost posibilă datorită capacității de mobilizare a elitei locale pentru promovarea intereselor proprii, care adesea coincidea și cu interesele generale ale populației locale. Cu toate acestea, competiția pentru resurse și influență a generat inevitabil conflicte, inclusiv în cadrul elitei basarabene. Procesul de cooptare a acesteia în actul administrativ a fost dificil și tensionat, pe măsură ce nobilimea basarabeană căuta să-și mențină autoritatea și influența regională în fața presiunilor Centrului. Drept urmare, au apărut forme administrativ-politice hibride specifice Basarabiei, care au avut la bază imitații ale modelelor aplicate în alte provincii occidentale ale imperiului, completate cu tradițiile administrației locale și treptat adaptate practicilor de la Centru. De asemenea, este important să se stabilească dacă diversitatea practicilor administrative aplicate în anumite teritorii a reprezentat într-adevăr o soluție de compromis sau a fost doar o strategie prin care s-a încercat reducerea gradului de rezistență la schimbările radicale care implică integrarea într-un imperiu. La fel, este necesar să se identifice factorii care au permis menținerea statutului autonom în cazul anumitor periferii occidentale și restrângerea acestuia, așa cum s-a întâmplat în cazul Basarabiei.

Nu se poate ignora faptul că nobilimea din Basarabia reprezintă un produs al contextului imperial și că aceasta s-a configurat ca subiect social inclusiv prin lupta

pentru privilegii și exprimarea unei poziții autonome. Acest fapt reflectă o solidaritate și o acceptare a ideii de apartenență la o comunitate ideatică distinctă. În același timp, mobilitatea redusă a nobilimii basarabene, atestată de unii contemporani, poate fi explicată prin mai mulți și diverși factori interconectați. În primul rând, faptul că nobilimea basarabeană a fost configurată într-un context imperial rusesc inedit, fiind caracterizată de un nivel inferior al culturii politice, a direcționat acțiunile elitei locale mai mult în soluționarea problemelor individuale, decât în configurarea unei poziții comune a nobilimii basarabene. Chiar dacă cadrul legal părea inițial permisiv, implicarea deplină a elitei locale în administrația Basarabiei era limitată, iar deciziile de importanță majoră erau luate la nivelul Centrului, generând astfel conflicte și contradicții între elita locală și autoritățile centrale.

Actualitatea subiectului de cercetare, pe lângă caracterul său euristic, se manifestă în prezent prin interesul „global" față de politicile expansioniste ale Rusiei în regiunea nord-pontică și prin explorarea detaliată a mecanismelor implicate în acest proces. Similitudini pot fi observate între practicile aplicate acum două secole și cele întâlnite în teritoriile ucrainene ocupate după anul 2014, dar mai ales în cele ocupate după 24 februarie 2022. Considerăm că cercetările istorice dedicate analizei modului în care Rusia încearcă să-și legitimeze prezența pe teritoriile anexate, sub diverse pretexte care variază în funcție de contextul istoric, fie că este vorba despre Imperiul Rus, Uniunea Sovietică sau Federația Rusă, vor provoca un interes autentic printre cei interesați nu doar de domeniul istoriei, ci și de politologie, sociologie și alte discipline conexe. De asemenea, studiul poate fi deosebit de relevant în sensul în care analizează strategiile adoptate de Rusia în crearea unor rețele de influență și control pe teritoriile anexate, inclusiv prin intermediul subiecților locali, cu scopul de a asigura o guvernare considerată „eficientă" în termenii impuși de Imperiu. În acest sens, studiul poate să ofere sugestii pentru o analiză atentă a modalităților prin care Centrul creează stimulente pentru atragerea unor actori sau chiar grupuri locale pentru a le folosi în interes propriu. Tema relațiilor Centru-Periferie în Basarabia din secolul al XIX-lea nu a fost studiată decât pasager în istoriografia din Republica Moldova și, prin urmare, o investigație sistemică în această direcție ar fi benefică pentru a aduce la lumină noi aspecte ale istoriei Basarabiei. În acest sens, cercetarea ar urmări o analiză amplă a raporturilor dintre Centru și Periferie, cu accent pe strategiile de atragere și asimilare a elitei locale și pe gradul de rezistență al acestora. În acest proces, se vor lua în considerare și diferențele culturale și ideologice dintre autoritățile centrale și elita locală, precum și factorii sociali și economici care au influențat dinamica acestor relații.

Scopul acestei cercetări este de a realiza o analiză detaliată a relațiilor Centru-periferie în contextul Basarabiei din perioada 1812-1828, concentrându-se pe

strategiile de cooptare și asimilare a elitei locale. Studiul examinează modul în care Imperiul Rus a integrat și a negociat cu elita basarabeană pentru a consolida controlul asupra regiunii, investigând atât mecanismele de guvernare și administrare, cât și impactul acestor politici asupra structurii sociale și economice locale.

Obiectivele cercetării se concentrează pe mai multe aspecte esențiale ale dinamicii puterii și guvernării în Basarabia în primele decenii ale secolului al XIX-lea. Primul obiectiv este analiza structurilor și modelelor de guvernare locale și modul în care elitele basarabene au fost integrate în aceste structuri. Al doilea obiectiv constă în investigarea teoretică a politicilor imperiale și evaluarea implementării practice a acestora în Basarabia, concentrându-se pe interacțiunea dintre Centru și Periferie. Un alt obiectiv este examinarea modalităților prin care elita locală a negociat și și-a asigurat accesul la influență și resurse în cadrul noilor structuri de putere impuse de Imperiul Rus. De asemenea, se va evalua modul în care sistemul de privilegii nobiliare a fost utilizat de Imperiu pentru a coopta și fideliza elita locală, menținând astfel stabilitatea și controlul imperial. Cercetarea va analiza și rolul elitei basarabene în administrația regională și contribuția ei la implementarea politicilor imperiale în teritoriu. În final, se va investiga procesul prin care elita locală a fost structurată, integrată și transformată în subiect imperial, cu accent pe procesul de confirmare a statutului nobiliar.

Ipoteza de cercetare pornește de la observația că, în procesul de „construire" a Imperiului (raportarea dintre Centru și Periferie), legitimitatea nu se bazează exclusiv, poate doar inițial, pe factorul forței (puterea politică). Ulterior, în viziunea Centrului, această supremație politică, fundamentată pe forță, cucerire și expansiune, trebuia transformată în acceptarea supremației civilizaționale de către elitele locale – adică acceptarea de facto a unui statut de dominare/subordonare în cadrul unor practici sociale.O primă etapă a colaborării între metropolă și periferie o constituie percepția diferențelor dintre elitele imperiale și cele locale, iar asimilarea culturală a fost, de fapt, un instrument de legitimare a metropolei în raport cu periferia. Aici apar primele tensiuni, deoarece existau anumite limite pe care, la început, boierii basarabeni nu erau dispuși să le depășească, riscând astfel pierderea identității — adică a legitimității care le conferă statutul de elită dominantă în teritoriu. Așadar, în concepția relațiilor dintre Centru și Periferie, ideea crucială este aceea de „distanță", nu atât teritorială — deși aceasta este importantă, dar nu definitorie —, cât culturală, „civilizațională", în sensul superiorității, adică al acceptării relațiilor de dominație/subordonare.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. Metodologia de cercetare pentru tema în cauză presupune o abordare interdisciplinară, care combină metode de cercetare din istorie, sociologie și științe

politice. Această abordare se justifică prin natura complexă a fenomenului de cooptare a elitei locale la actul de guvernare și administrare și a relațiilor dintre Centru și Periferie în cadrul imperiilor moderne de tip continental, care necesită o abordare complexă și integrată. Metodele de cercetare folosite includ cercetarea documentară, procesarea și integrarea informațiilor, analiza de conținut, analiza comparativă a materialului. În elaborarea tezei, ne-am ghidat după principiile științifice ale obiectivității, verificabilității, validității, fiabilității și generalizării.

CONȚINUTUL DE BAZĂ AL TEZEI

Teza de doctorat a fost elaborată în conformitate cu cerințele și regulamentele academice aplicabile. În introducere, sunt prezentate actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, ipoteza științifică, importanța teoretică, metodologia de cercetare și structura tezei. Lucrarea conține adnotări în limbile română, engleză și rusă, o introducere, un capitol metodico-istoriografic și două capitole, fiecare cu subcapitole specifice, concluzii generale și recomandări, bibliografie și CV-ul autorului.

Capitolul I intitulat „Elita basarabeană: repere istoriografice și surse istorice" prezintă o analiză a conceptelor și metodologiilor de cercetare privind problema elitei în istoriografie, precum și cea a evoluției elitei basarabene în perioada de dominație a Imperiului rus, oferind și o perspectivă istoriografică asupra subiectului. De asemenea, sunt examinate sursele documentare care au servit la cercetare.

În procesul de elaborare a tezei, am adoptat o abordare de cercetare care se bazează mai ales pe sintetizarea informațiilor puse în circuit științific cu privire la comportamentul elitei locale în contextul implementării diferitor politici ale Centrului în Basarabia în primii ani după anexare. Sursele utilizate de noi constituie o bază solidă pentru a obține o înțelegere mai precisă și complexă a problemei de studiu. În consecință, am urmărit utilizarea de surse cunoscute, utilizate anterior în cercetări și analize similare, în detrimentul celor mai puțin cunoscute și încă nevalidate.

Elita basarabeană nu a avut parte de cercetări istoriografice sistematice, cel puțin până în ultimii ani, de aceea istoriografia occidentală și cea rusă sunt sugestive și foarte fertile pentru înțelegerea situației din Basarabia, oferind material complex asupra profilului nobilimii și în speță a nobilului rus și a proceselor ce au determinat configurarea imaginii acestuia, stabilind astfel, coordonata finală a parcursului boierimii locale în procesul său de integrare. Deoarece procesul integrării nobilimii basarabene în corpul social al Imperiului Rus constituie unul din obiectivele centrale a lucrării de față, vom acorda atenție acelor contribuții istoriografice care s-au preocupat de evoluția și funcționarea nobilimii ruse în secolele XVIII-XIX. Astfel,

printre lucrările apărute în Rusia sec. al XIX-lea - începutul sec. al XX-lea, și care abordează subiectul nobilimii ruse se fac remarcate contribuțiile lui M. Bogoslovski[3], A. Romanovici-Slavatinski[4], B. Soloviov[5], M. Mikeșin[6] ș.a. Printre lucrările recente, menționăm seria de lucrări intitulată *Historia Rossica*, apărută sub redacția unor istorici precum E. Anisimov, A. Miller, A. Zorin, A. Kamenskii, R. Wortman și alții, reprezintă o altă sursă extrem de utilă pentru cercetarea evoluției și rolului nobilimii ruse în context imperial. Se face remarcată lucrarea „Западные окраины Российской империи"[7] sub redacția lui Alexei Miller și Mihail Dolbilov, care analizează rolul elitelor locale în formarea și perpetuarea structurilor politice, economice și sociale ale periferiilor vestice din Imperiul Rus în secolul al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Autorii sugerează că elitele au jucat un rol important în formarea și administrarea teritoriilor din vestul Imperiului Rus, având controlul asupra resurselor și fiind actori-cheie în economia acestor teritorii. De asemenea, elitele guvernamentale au fost implicate în activitatea politică prin intermediul pozițiilor lor în structurile administrative locale. Cu toate acestea, autorii subliniază că elitele și nobilimea în special nu au fost întotdeauna unite în viziunile și obiectivele lor, ceea ce a dus la conflicte interne, dar și la un handicap în lupta lor cu Centrul pentru statut și privilegii. Spre deosebire de Occident, unde aristocrația a reușit să-și păstreze o autonomie politică și economică față de Stat, în Rusia nobilimea a avut acces la resurse și rente doar datorită voinței Autocratului, de aici și importanța păstrării loialității față de Tron ca principală sursă de legitimitate. Se apreciază ca fiind determinantă influența pe care au exercitat-o doi cercetători asupra constituirii unor paradigme privind imaginea nobilimii ruse și anume Mark Raeff[8] și Iurii Lotman[9], care nu numai că au furnizat conceptele de bază, dar au și reușit să înscrie locul nobilimii în cultura rusă în secolul al XVIII-lea.

---

[3] Богословский, М. *Быт и нравы русского дворянства в перовой половине 18 века*. Москова: Тип. Г. Лисснера и Д. Совко, 1906, 51 с.

[4] Романовичь-Славатински, А. *Дворянство в России от начала XVII века до отмены крепостного права.* СПб: тип. Министерства внутренних дел,1870, 564 с.

[5] Соловьев, Б. *Русское дворянство и его выдающиеся представители.* Ростов-на-Дону: Феникс, 2000, 340 с.

[6] Микешин, М. *Дворянство: от истории к метафизике*. Санкт-Петербург: Политехника-сервис, 2015, 400 с.

[7] Миллер, А., Долбилов, М. *Западные окраины Российской империи*. Москва: Новое литературное обозрение, 2007, 608 с.

[8] Raeff, M. *Origin of the Russian Intelligentsia: The Eighteenth-Century Nobility*. Cambridge: Harvard University Press, 1966, 260 p.

[9] Лотман, Ю. *Беседы о русской культуре. Быт и традиции русского дворянства (XVIII-начало XIX века).* СПб: Искусство, 1994, 214 с.

În privința evoluției elitei basarabene, istoriografia românească și cea din Republica Moldova s-au aplecat doar sporadic, fiind considerată în perioada interbelică drept element ostil aspirațiilor naționale, prin loialitatea arătată casei Romanov. Printre primele abordări sistematice asupra elitelor se numără cea a lui Gheorghe I. Brătianu, într-o conferință din 1933. Sub influența concepțiilor elitiste ale timpului, Brătianu susține că masele sunt acefale, nu se pot conduce singure, elitele fiind cele care posedă autoritatea. Pentru Brătianu, rolul elitelor este unul de mediere între putere și mase[10]. Gheorghe Bezviconi a contribuit semnificativ la cercetarea istoriei nobilimii din Basarabia prin intermediul publicării unei serii de lucrări și articole consacrate acestei stări sociale[11]. În cadrul acestora, autorul a examinat o gamă diversă de subiecte, pornind de la evoluția generală a nobilimii basarabene până la istoriile individuale ale nobililor implicați în viața politică, economică și culturală a acestei regiuni, subliniindu-se importanța luptei pentru afirmarea conștiinței naționale.

În perioada postbelică, studiul boierimii a fost puternic marcat de paradigma marxistă, care descuraja orice preocupări privind elitele, care era stigmatizată ca „dușman de clasă" și „trădătoare" a intereselor poporului. Surprinzător, dar nici în primul deceniu de după declararea independenței studiul elitelor în secolul al XIX-lea nu a fost favorizat, probabil din aceleași motive ca și în perioada interbelică. Totuși, regăsim preocupări asupra problemei elitelor la istoricii și sociologii români: de remarcat sunt studiile semnate de Gh. Platon, Al. Fl. Platon[12]. Fundația Academică „A.D. Xenopol" din Iași a dedicat în anul 1996 un volum special elitelor

[10] Brătianu Gh. *Problema noilor elite şi a liberalismului în România*. Extras din revista „Libertatea". Bucureşti: Leopold Geller, 1933, 15 p.

[11] Bezviconi Gh. *Boierii Catargi*. În: Din trecutul nostru, 1936, anul IV. nr. 36-39 pp. 106-126; Idem. *Boierii Stamati*. În: Din trecutul nostru, anul III, nr. 15-16, pp. 3-47; Idem. *Paul Gore*. În: Din trecutul nostru, 1938, anul V, nr. 50 pp. 1-4; Idem. *Manuc-Bei*. În: Din trecutul nostru, 1938, anul VI, nr. 54-55, pp. 1-57; Idem. *Din vremea lui Alexandru Sturdza (1791-1854)*. În: Din trecutul nostru, anul IV, nr. 36-39. pp.1-81; Idem. *Familia Krupenski în Basarabia*. În: Din trecutul nostru, 1939, anul VII, nr.10, pp. 5-52; Idem. *Femeia Basarabeană*. În: Din trecutul nostru, 1934, nr.11-12, pp. 7-70; Idem. *Fraţii Stroescu*. În: Din trecutul nostru, 1935, anul III, nr. 17-20, pp.102-108; Idem. *Natalia Keşco. Regina Serbiei*. În: Din trecutul nostru, 1935, anul III, nr. 17-20, pp. 59-74; Idem. *Boierii Sturdza şi Basarabia (urmare*). În: Arhivele Basarabiei. Revistă de istorie și geografie a Moldovei dintre Prut și Nistru, 1934, anul VI, nr. 1, pp. 36-51. Idem. *Patruzeci de ani din viaţa Basarabiei, 1877-1917;* În: Din trecutul nostru, 1939, nr.8-9, pp. 3-41.

[12] Platon, Gh., Platon, Al. Fl. *Boierimea din Moldova în secolul al XIX-lea. Context European, evoluţie socială şi politică (Date statistice şi observaţii istorice)*. Bucureşti: Ed. Academiei Române, 1995, 204 p.

(Xenopoliana IV, 1996, 1-4)[13]. Dintre cercetătorii care și-au axat investigațiile pe această temă pot fi nominalizați: Alexandru Zub, Stelian Tănase, Petru Bejan, Alexandru-Florin Platon, Cătălin Turliuc, Gheorghe Teodorescu, Florea Ioncioaia, Remus Câmpeanu, Simion Retegan, Ștefan-Mihai Ceauşu etc. Din cercetările mai recente asupra elitelor din spațiul românesc, menționăm contribuțiile istoricilor ieșeni Cristian Ploscaru[14] și Dan Dumitru Iacob[15].

Chiar și după obținerea independenței, interesul pentru studierea elitei basarabene din secolul al XIX-lea a fost redus. Totuși, în ultimele decenii, odată cu apariția lucrărilor lui Alexei Agachi[16], Valentin Tomuleț[17], Cristina Gherasim[18], Andrei

[13] Xenopoliana, Buletinul Fundației Academice „A.D. Xenopol" din Iași, 1996, IV, 1-4. (Disponibil: biblioteca-digitala.ro/?tip-publicatie=periodic&volum=21854-xenopoliana-buletinul-fundatiei-academice-a-d-xenopol--x-1-4-2002)

[14] Ploscaru, C. *Originile „partidei naționale" din Principatele Române: Sub semnul „politicii boierești" (1774-1828),* vol. I. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza", 2013, 784 p.

[15] Iacob, D. D. *Elitele din Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Sociabilitate şi divertisment*. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza", 2015, 409 p.

[16] Agachi, A. *Basarabia sub regim țarist (1812-1868): (Administrație și politică),* Chișinău: Pontos, 2022, 422 p.; Idem. *Lichidarea de către guvernul țarist a particularităților administrative și privilegiilor regiunii Basarabia în anii 1828–1868*. În: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos", 2019, nr. 3(54), pp. 69-76; Idem. *Participarea guvernatorului civil Scarlat Sturdza la organizarea administrației Basarabiei (1812-1813).* În: Revista de Istorie a Moldovei, 2017, nr. 1(109), pp. 71-93; Idem. *Țara Moldovei și Țara Românească sub ocupația militară rusă (1806-1812),* Chișinău: Pontos, 2008, 388 p; Idem. *Consiliul Suprem al Basarabiei în perioada august 1816 – aprilie 1818.* In: *Revista de Ştiinţă, Inovare, Cultură şi Artă „Akademos"*, 2018, nr. 2(49), pp. 73-77.

[17] Tomuleț, V. *Basarabia în epoca modernă (1812-1918), instituții, regulamente, termeni*, ed. a II-a. Chișinău: Lexon-Prim, 2014, 672 p.; Idem. *Cronica protestelor şi revendicărilor populației din Basarabia (1812-1828),* vol. I. Chișinău: CEP USM, 2007. 325 p.; Idem. *Politica comercial-vamală a țarismului în Basarabia și influența ei asupra constituirii burgheziei comerciale (1812-1868).* Ediția a II-a. Iași: Tipo Moldova, 2015. 564 p.

[18] Gherasim, C. *Aspecte privind influența legislației țariste asupra statutului nobilimii din Basarabia în prima jumătate a secolului al XIX-lea*. In: Tyragetia. Serie nouă, 2016, nr. 2(25), pp. 173-186; Idem. *Dinamica și structura etnică a nobilimii din Basarabia în secolul al XIX-lea.* In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Umanistice), 2017, nr. 10(110), pp. 140-158; Idem. *Identitatea națională a nobilimii basarabene sub regim de dominație țarist.* In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Umanistice), 2017, nr. 4(104), pp. 60-70.; Idem. *Impactul regimului de dominație țarist asupra mentalității colective a nobilimii din Basarabia în primele decenii după anexare.* În: În oglinda istoriei: de la medieval la contemporan: In honorem profesor Valentin Tomuleț / Universitatea de Stat din Moldova: Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan"; Chișinău : Biblioteca Științifică (Institut) "Andrei Lupan", 2022, pp. 531-547; Idem. *Mentalități colective ale nobilimii din Basarabia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea* . In: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos", 2022, nr. 4(67), pp. 81-88.

Cușco[19] și Vladimir Morozan[20] s-au făcut progrese semnificative, aceste studii scoțând în evidență rolul economic, social și cultural al nobilimii locale și contribuind la o înțelegere mai amplă a istoriei regiunii. Lucrările recente subliniază că nobilimea basarabeană a avut o poziție mult mai activă decât se credea anterior, nefiind doar o victimă pasivă a politicilor imperiale, ci un agent care a negociat forme limitate de autonomie în raport cu Centrul. Această elită a reușit să obțină privilegii și poziții în administrația imperială, deși, în timp, a fost marginalizată și silită să adopte anumite norme care i-au restrâns autonomia inițială.

Cercetarea referitoare la elita basarabeană a fost întemeiată și pe analiza documentelor de arhivă, extrase din fonduri conservate la Agenția Națională a Arhivelor. În primul rând, este vorba despre fondul Adunării Nobiliare din Basarabia (F. 88), Fondul Guvernatorului Basarabiei (Arhiva Senatorilor), Fondul Senatorilor președinți în Divanurile Principatelor Moldovei și Valahiei (F. 1) și Fondul Consiliului Regional al Basarabiei (F. 3) care constituie materiale prețioase pentru cercetare. În contextul cercetării, date valoroase includ și următoarele fonduri: Comitetul Provizoriu al Regiunii Basarabia (F. 4), Guvernului Regiunii Basarabia (F. 5), precum și Cancelaria Namestnicului (Rezidentului) Plenipotențiar al Regiunii Basarabia (F.17). De asemenea, au fost utilizate documente din „Colecția completă a legilor Imperiului Rus" și din volumele „Basarabia în Colecția completă a legilor Imperiului Rus", lucrare îngrijită de Mihai Taşcă, Igor Ojog și Igor Șarov[21].

Pe lângă izvoarele documentare din arhivă există și alte surse variate din epocă. Astfel, un aport considerabil în conturarea profilului elitei basarabene este adus de literatura de călătorie[22]. Primele descrieri ale călătorilor ruși coincid cu acutizarea „problemei orientale", de aici și discursul profund orientalizat al acestora. Or, geografia simbolică constituia nu doar o modalitate de exploatare cognitivă a regiunii, dar și o redutabilă armă în luptele politice interne și un factor deloc neglijabil în relațiile internaționale din acea perioadă[23]. Aceste texte au încercat să exploateze

[19]Cușco, A. Taki, V. *Basarabia în componența Imperiului Rus, 1812-1917*. Chișinău: Cartier, 2024, 420 p.

[20] Morozan, V., *Basarabia şi nobilimea ei în secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea*. Chișinău: Cartier, 2023. 2 vol.

[21] Basarabia în „Colecția compplетă a legilor Imperiului Rus". (în vol.) / Acad. De Științe a Moldovei, Univ. de Stat din Moldova, Fac. De Istorie și Filosofie, Inst. de Cercet. Juridice și Politice; lucrare îngrijită de Mihai Taşcă (et al.) – Chișinău: Cartdidact, 2017.

[22] Descrierile de voiaj ale călătorilor ruși în Basarabia le putem găsi în publicații precum: «Русский архив»; «Отечественные записки»; «Современник» «Чтения в Императорском обществе истории и древностей российских при Московском университете» ș.a.

[23] Pâslariuc V. *Reconstruind istoria Basarabiei sub dominație țaristă. Note pe marginea unei monografii recente.* În: Archiva Moldaviae, Vol VII, 2015, pp. 337-391.

clivajul civilizațional în favoarea Centrului, figura nobilului basarabean constituind un element determinant.

Capitolul II denumit „Rolul elitei locale în integrarea Basarabiei în cadrul Imperiului Rus", se axează pe analiza rolului pe care elita locală l-a avut în cadrul mecanismelor de administrare a spațiului pruto-nistrean. În acest context, se examinează activitatea conducerii regionale a Basarabiei prin prisma interacțiunilor sale cu autoritățile centrale în deceniile doi şi trei ale secolului al XIX-lea. Tot aici, s-au investigat eforturile elitei locale de a-și consolida influența în contextul competiției acerbe pentru putere și resurse cu alți actori locali și centrali.

Anexarea Basarabiei a avut loc într-un moment de cotitură atât pentru Imperiul Rus, cât și pentru evoluția întregii Europe. În acest context de schimbări profunde, noile teritorii europene dobândite necesitau o administrare diferită de cea aplicată regiunilor interne ale imperiului. Această diferențiere era determinată, pe de o parte, de dorința de a menține stabilitatea în noile periferii, prevenind, astfel, riscul unor revolte sau destabilizări. Pe de altă parte, era influențată și de specificul acestor teritorii, care aveau structuri economice, sociale și politice bine înrădăcinate în tradițiile europene și unde autoritățile ruse trebuia să vină cu un mesaj care să promită cel puțin conservarea acestora. În paralel, achizițiile teritoriale care aveau să formeze periferiile occidentale ale Imperiului Rus erau destinate să devină puncte strategice pentru viitoarele expansiuni, de aceea trebuia câștigate sprijinul și loialitatea elitelor locale.

În context, menționăm că periferiile nu reprezentau simple margini ale sistemului imperial sau entități exterioare acestuia, ci constituiau o parte esențială și integrantă din acesta, aducând cu ele diversități și particularități. Această „unitate în diversitate" nicidecum nu trebuie privită ca o deviză politică, ci ca o reflecție a unei realități complexe în interacțiunile dintre Centru și Periferie, în care cea din urmă trebuie văzută ca un actor capabil să influențeze comportamentul centrului, și nu doar ca un simplu receptor al deciziilor acestuia. Cu alte cuvinte, centrul și periferia, mai ales în cazul celei occidentale, reprezentau doi subiecți distincți, interdependenți, chiar dacă neechivalenți, dar care se modelau reciproc printr-un flux intens de interacțiuni, iar maleabilitatea centrului în fața specificului local depindea foarte mult de puterea reacției locale. Așa încât, adesea, centrul încerca să nu riște stabilitatea regiunii prin forțarea omogenizării, preferând o abordare flexibilă care să mențină echilibrul și să asigure respectarea intereselor imperiului.

Pe lângă aceasta, experiența administrării periferiilor occidentale a oferit și un bun prilej pentru autoritățile centrale pentru a testa noi modele de guvernare, mai ales în contextul tentativelor de reformă structurală a imperiului, demarate la începutul secolului al XIX-lea. Aceste măsuri, majoritatea cu tentă liberală, nu puteau fi testate

din start în regiunile interne ale imperiului din cauza opoziției drastice din partea grupurilor conservatoare. De aceea, în teritoriile poloneze, Finlanda și chiar Basarabia – denumite convențional în text periferii occidentale, Centrul a fost împins să adopte o abordare flexibilă, evitând impunerea rapidă și strictă a normelor imperiale existente. În schimb, s-au recunoscut drepturile și privilegiile tradiționale ale elitei locale, conducând astfel la conturarea unor forme hibride de guvernare. Acestea combinau elemente ale administrației imperiale cu particularitățile locale și, în funcție de evoluția regională, periodic se orientau fie către omogenizare, fie către conservarea elementelor specifice locale. Oscilarea între cei doi vectori a fost influențată de o gamă variată de factori, de la profilul și viziunile liderilor centrali și locali, la interesele și obiectivele politicii interne și externe ale imperiului, resursele și capacitățile centrului, dar și forța elitei locale de a se solidariza în lupta pentru obiective comune și de a reacționa adecvat, astfel încât să poată influența deciziile centrale.

Este de remarcat faptul că, în Imperiul Rus, tolerarea unor sisteme de guvernare distincte pentru periferiile occidentale a început din primii ani ai secolului al XVIII-lea, odată cu anexarea provinciilor baltice. Petru I a menținut privilegiile și autonomia orașelor baltice, iar nobilimii, în mare parte germană, i s-a garantat păstrarea drepturilor tradiționale și a libertății religioase. Astfel, în acest caz, transferul suveranității de la Stockholm la Sankt Petersburg nu a modificat semnificativ viața de zi cu zi în aceste provincii, cel puțin în perioada de după anexare.

Adaptarea la specificul local de către autoritățile ruse nu a fost motivată nicidecum de altruism, ci de o abordare strict pragmatică destinată să faciliteze administrarea și exploatarea noilor teritorii. Deși se recunoșteau inserții specifice locale în guvernarea periferiilor occidentale, se menținea în același timp autoritatea centrală, obținută în primul rând prin fidelizarea conducătorilor locali. În același timp, regimul imperial a acționat cu fermitate pentru a suprima instituțiile politice autonome care ar fi putut deveni nucleul unor mișcări iredentiste periculoase, încercând să anihileze tendințele de separatism încă din stadiul incipient. Iar în cazul declanșării unor eventuale revolte, statutul autonom era rapid și decisiv suprimat, dovedindu-se o „favoare” insidioasă acordată de centrul imperial – un veritabil „măr otrăvit”. Acceptarea acestui statut de către elita locală marca, de fapt, consimțirea noilor raporturi de putere cu autoritatea imperială, semnalând recunoașterea unei noi dominații. Din această perspectivă, se conturează clar și rolul subtil al acestui statut autonom ca instrument de disciplinare a periferiilor occidentale, printr-un șantaj abil asupra elitelor locale, unde menținerea privilegiilor devenea esența controlului imperial.

Prin acceptarea noii autorități de către elite, Centrul nu doar își facilita exploatarea economică și geostrategică a regiunii, ci își asigura și legitimitatea prezenței în noile teritorii. În vederea consolidării acestei legitimități, mai ales în periferiile occidentale, supremația politică impusă inițial prin forță trebuia să fie transformată într-o recunoaștere și acceptare a nivelului avansat sau chiar a superiorității civilizaționale de către elita locală. Se urmărea ca această interacțiune să evolueze într-o coeziune, având ca scop stabilirea unui front comun în implementarea politicilor imperiale la periferie. În acest context, autoritățile mizau ca cultura rusă, în sens larg, inclusiv sistemul de guvernare, să nu fie impusă prin dictat și coerciție, ci mai degrabă prin consens și prin alinierea la modelul civilizațional rus, pretins a fi superior.

În cazul Poloniei și Finlandei, Rusia se prezenta ca garant al vechilor libertăți și pentru a contracara influențele progresiste aduse de Revoluția Franceză, care se răspândiseră în Europa Centrală și de Est prin intermediul armatei lui Napoleon. De asemenea, Rusia a fost confruntată cu tendințele elitei poloneze de a restaura statalitatea, ceea ce adăuga o dimensiune suplimentară complexității integrării acestor teritorii. Rusia autocratică și cvasi-centralizată s-a găsit în fața provocării de a integra societăți care, în multe aspecte, erau mai avansate decât ea din punct de vedere social, cultural și, uneori, economic. Această situație a generat o contradicție profundă între dorința de a încorpora periferia occidentală în structurile socio-politice ale autocrației rusești și necesitatea de a folosi aceste regiuni ca modele pentru reformarea propriei sale structuri. Prin urmare, în cazul Poloniei și Finlandei, Rusia a fost nevoită să-și adapteze abordarea din cauza propriilor deficiențe instituționale și politice, dar și din cauza existenței unor elite regionale puternice care influențau și complicau procesul de integrare.

În cazul Basarabiei, politica centrului era marcată de mai multă ambiguitate, deși se prezuma alinierea, cel puțin formală, a măsurilor adoptate în Basarabia la cele susținute în Regatul Poloniei sau în Marele Ducat al Finlandei. Însă, contrar acestei aparențe, reprezentanții autorităților imperiale, adică acei guvernatori și rezidenți, asistați de cancelariile lor, au adoptat adesea măsuri care contraveneau reglementărilor existente în Basarabia, susținându-și acțiunile cu argumente vagi, începând cu caracterul tranzitoriu și chiar înapoierea, cel puțin din perspectivă politică, a acestui teritoriu, alături de pretinse semnale venite de la Centru. Aceste măsuri, care încălcau reglementările și contraveneau spiritului promisiunilor făcute de Împărat și care nu au permis edificarea unei autonomii locale efective, au fost favorizate și de contextul în care Centrul era mai preocupat de interesele politicii externe, lăsând chestiunea basarabeană în mâinile și la discreția reprezentanților locali.

În Basarabia, legitimitatea dominației ruse era fundamentată mai degrabă pe pretinsul rol civilizator al Imperiului Rus, accentuând și exagerând clivajele civilizaționale percepute ca fiind aproape insurmontabile, care ar fi putut fi depășite doar printr-o aliniere rapidă și radicală la modelul rus. Aceste diferențe, de multe ori exagerate, au fost folosite de autoritățile ruse atât pentru a justifica eșecurile politicilor aplicate în Basarabia, cât și pentru a argumenta în favoarea renunțării la proiectul autonomist și omogenizării structurilor basarabene cu cele imperiale obișnuite. Astfel, Rusia s-a prezentat simultan ca un eliberator al creștinilor din regiune, răspunzând chemării lor de salvare, și ca o forță care combate practicile orientale „barbare" și învechite. În același timp, provocând dezaprobarea rușilor, anume aceste „practici înapoiate" au servit ca bază pentru discursul supremației civilizaționale ruse. În exploatarea clivajului civilizațional în favoarea Centrului, figura nobilului basarabean ocupa un loc central. Conform perspectivelor contemporane rusești, acești nobili erau percepuți ca fiind anterior, pe cea mai joasă treaptă a ierarhiei sociale, având în vedere că, înainte de anexare, ei erau considerați servitori ai boierimii moldovenești (*se sugerează că nobilimea basarabeană provenea într-o măsură redusă din marile familii ale boierimii moldovenești*), care la rândul lor erau subordonați, grecilor, iar aceștia din urmă erau sclavii turcilor. Acest context sublinia o percepție profundă de inferioritate și subordonare, care influența modul în care erau văzuți și tratați de autoritățile imperiale.

În același timp, caracterul incert al Basarabiei înainte de 1828 se reflectă în volatilitatea instituțiilor locale, aflate într-o continuă formare, și în schimbările frecvente ale viziunilor centrului asupra locului și rolului Basarabiei în cadrul imperiului. Basarabia nu era văzută ca un obiect al unor conceptualizări profunde din partea autorităților centrale, ci mai degrabă ca un subiect încă neclar definit, resimțind pe deplin impactul acestor schimbări. Inițial, odată cu anexarea, Basarabia era guvernată conform regulilor de administrare provizorie, redactate de I. Capodistria sub auspiciile lui P. Ciceagov. Aceste reguli provizorii au fost înlocuite de regulamentul din 1818, care, deși a fost aprobat de suveranul rus, a fost introdus în regim de testare pentru un an. După această perioadă, regulamentul nu a fost definitiv aprobat, dar a fost aplicat tacit în absența unui alt act normativ. Abia în 1828 a fost adoptat un alt regulament care a suprimat aproape complet caracterul autonom al Basarabiei. Incertitudinea privind statutul Basarabiei se reflectă și în alte aspecte, cum ar fi subordonarea sa inițială Ministerului Afacerilor Externe, ulterior Ministerului de Interne, și, nu în ultimul rând, prin păstrarea hotarului pe Nistru. Aceste aspecte, dincolo de explicațiile formale, pot fi interpretate ca un semn al nesiguranței autorităților ruse în legătură cu *proiectul basarabean*.

În cadrul celui de-al **treilea capitol** al lucrării, intitulat „Strategii de cooptare a elitei locale”, au fost analizate mecanismele prin care Centrul imperial selecta, atrăgea sau respingea reprezentanți ai elitei basarabene în actul de guvernare a provinciei. În mod special, ne-am concentrat pe descrierea și analizarea privilegiilor oferite de autoritățile imperiale, utilizând drept studiu de caz asocierea nobilimii basarabene în actul de guvernare locală. De asemenea, capitolul examinează și procesul complex și amplu de recunoaștere al statutului nobiliar pentru membrii elitei basarabene.

Cazul Basarabiei, anexată de Imperiul Rus în 1812, ilustrează modul în care strategiile imperiale de integrare și administrare a teritoriilor cucerite au fost articulate și puse în aplicare. Între 1812 și 1828, autoritățile ruse au implementat politici menite să atragă nobilimea locală în structurile de putere imperială, deoarece erau singurii actori politici relevanți în regiune. Strategiile erau concepute pentru a obține concursul acesteia în procesul de integrare a noii provincii, fie prin participarea la eforturile de omogenizare, fie prin contribuția la crearea unui sistem administrativ distinct, care să păstreze, chiar și parțial, specificul local.

Cazul Basarabiei se distinge în mod deosebit în contextul periferiilor, deoarece spațiul Pruto-Nistrian nu a cunoscut o experiență etatică distinctă până în 1812. Astfel, ceea ce ulterior a fost denumit elita basarabeană sau nobilimea basarabeană a fost, în esență, un construct emergent al contextului imperial. Această elită a fost în mare parte formată din boierii moldoveni care au ales să se supună Rusiei din diverse motive, la care s-au adăugat oportuniști și parveniți care au văzut în această situație o șansă de a obține beneficii pecuniare, precum și elemente alogene care s-au stabilit în Basarabia. Pe de o parte, elita locală se afla sub presiune, dar simultan era și motivată să primească un statut politico-juridic în cadrul Imperiului, deci să devină parte a sistemului, pentru a-și asigura prestigiul social și avantajele economice, protejând totodată interesele personale. Prin integrarea în nobilimea imperială, elita locală, pe lângă statut, obținea acces la resurse semnificative și oportunitatea de a-și consolida și extinde influența, îmbunătățindu-și poziția atât în structurile de putere locale, cât și în cele imperiale. Atracția principală pentru acești lideri locali era reprezentată de beneficiile conferite de statutul nobiliar rus, inclusiv imunitatea juridică, scutirea de taxe și impozite, dreptul de a participa activ în viața politică și economică, precum și privilegiul de a ocupa funcții cheie în administrație. Strategiile de integrare erau focalizate pe oferirea acestor privilegii, iar pentru a le valorifica pe deplin, elita locală trebuia să-și legalizeze statutul, fie să treacă printr-un proces complex și adesea dificil de conversie a statutului său, de la boier moldovean la nobil rus, sau să-l obțină prin „merite”.

Prin asocierea parțială a elitei locale în administrarea regiunii, autoritățile ruse câștigau nu doar avantaje pragmatice și legitimitate crucială pentru prezența lor în teritoriile anexate, dar și validau statutul de clasă socială superioară al acestei elite, conferindu-i astfel un rol recunoscut de noua putere dominantă. Această abordare crea un raport reciproc avantajos, în care atât autoritățile ruse, cât și elitele locale beneficiau de pe urma colaborării. Mai ales că alianța dintre autocrația rusă și nobilime s-a dovedit a fi un mecanism de mobilizare excepțional de eficient pentru gestionarea resurselor într-un vast imperiu care nu dispunea încă de instituții consolidate precum și o birocrație educată în acest sens. Implicarea elitei locale în administrația provincială avea și scopul de a disciplina și controla, oferind membrilor acesteia un rol în implementarea direcțiilor impuse de autoritățile centrale. Astfel, elitele locale trebuiau să se transforme treptat în agenți ai puterii centrale la periferie, iar privilegiile deveneau pârghia prin care centrul își exercita controlul asupra elitei locale. Aceste elite au jucat un rol esențial în medierea dintre politica imperială și realitățile locale, traducând și implementând politicile centrale într-un context regional specific. Cu toate acestea, acest aranjament nu excludea conflictele deschise între membrii elitei locale și reprezentanții puterii centrale la nivel local, cu ambele părți apelând la arbitrajul autorităților centrale pentru a soluționa disputele. Menționăm că în situațiile în care interesele elitei basarabene erau puse în pericol, aceasta era pregătită să acționeze hotărât, apărându-le cu devotament și determinare, alternând între implicare și sabotare. În acest context de apărare a intereselor, care nu trebuie neapărat văzut într-un sens meschin, deoarece acestea se intersectau în mai multe aspecte cu cele ale întregii populații, s-a conturat o solidarizare care a evoluat într-o identitate de grup distinctă a elitei basarabene. În cazul unei acceptări fără de obiecții a politicii de uniformizare, sporea riscul unei absorbții a elitei locale în masa nobilimii imperiale și compromiterea oricărei tentative de autonomie locală.

În vederea implementării eficace a măsurilor de cooptare, se impunea adoptarea unor strategii meticuloase. Primul pas esențial consta în identificarea individualităților cu un potențial semnificativ de influență sau notorietate în teritoriul vizat, care trebuia să constituie nucleul viitoarei colectivități, numite nobilimea basarabeană. Acestea trebuiau să îndeplinească cel puțin două cerințe cruciale ale Centrului. În primul rând, trebuiau să confere legitimitate acțiunilor Centrului, așa că preferințele evidente erau pentru acei care puteau pretinde origini cât mai nobile, cum ar fi deținerea unui rang sau funcție semnificativă în administrația Principatelor. A doua cerință se referea la o abordare pragmatică, Centrul nefiind dispus să încredințeze interesele sale în Basarabia unor persoane care nu fuseseră testate anterior. Prin urmare, cei care colaboraseră cu autoritățile ruse în perioada

premergătoare anului 1812 și reușiseră să demonstreze că erau susținători de încredere aveau un avantaj evident în această privință.

Recompensarea celor care manifestau un devotament fervent și care erau deosebit de utili autorităților centrale în regiunea respectivă implica o avansare rapidă în carieră și în ierarhia socială, care depășea adesea limitele legale stabilite. În cazul Basarabiei, procedura de promovare în cadrul aparatului birocratic nu era mereu aplicată strict, permițând excepții de la reguli pentru cei care demonstrau consecvență în apărarea intereselor Centrului și, nu în ultimul rând, loialitate față de autorități. Mai mulți reprezentanți ai boierimii își încep serviciul de pe trepte relativ joase ale tabelului de ranguri, ajungând să avanseze rapid în ierarhia birocratică, existând cazuri de atingere a clasei superioare într-un timp mai redus, avându-se în vedere normele generale, care prevedeau o perioadă de 3-4 ani pentru promovare spre un nou rang. Transferul prematur într-o clasă superioară reprezenta o excepție de la regulă, și se acorda prin decizia personală a Împăratului, având temei anumite merite deosebite aduse statului rus. Cu toate acestea, există și cazuri în care ascensiunea rapidă în ierarhie încetinea brusc odată cu atingerea rangului de clasa a 9-a, ultima înaintea obținerii demnității de nobil ereditar. Acest lucru sugerează că autoritățile nu se grăbeau să extindă comunitatea nobiliară în Imperiul Rus, până la confirmarea originii nobiliare a pretendentului, mai ales în contextul disensiunilor tot mai acute între vechea nobilime ereditară și cea birocratică, viageră.

Transformările din Imperiul Rus în secolele XVIII și XIX au relevat o strategie de calibrare sofisticată în administrarea periferiilor occidentale. Într-un cadru complex, cu structuri economice și sociale bine conturate, administrația rusă a optat pentru o guvernare indirectă, bazată pe colaborarea cu elitele locale. Această abordare era esențială în regiunile care, din cauza reacțiilor dure la încercările de omogenizare, necesitau o gestionare atentă. În Basarabia, politica imperială nu a reușit să ofere elitelor locale o autonomie reală. Deși acestea au fost integrate în structura de stat, puterea lor efectivă a rămas extrem de limitată, subordonată autorităților centrale. Funcționarii locali, aleși în diverse funcții, au acționat adesea mai degrabă ca reprezentanți ai administrației imperiale decât ca vocile comunității autohtone, fiind constrânși să aplice politicile dictate de Sankt Petersburg. Astfel, independența instituțiilor locale s-a redus la un simplu eșafodaj, iar elita basarabeană a fost supusă unor restricții severe în exercitarea autorității sale. Sistemul imperial a creat o aparență de asociere între elitele basarabene și guvernare prin acordarea de avantaje materiale și simbolice, însă acest lucru a diminuat rolul acestora ca reprezentanți ai comunității locale. Beneficiile, inclusiv scutiri de impozite, împrumuturi avantajoase și ranguri nobiliare, au fost suficiente pentru a convinge majoritatea elitei să accepte schimbările, chiar și în fața rezistenței unora dintre membri. Astfel, sistemul nobiliar

rus a devenit un instrument esențial în consolidarea controlului și loialității elitei locale. Prin alăturarea la nobilimea imperială, elitele locale au dobândit acces la resurse și oportunități de a-și extinde influența în cadrul structurilor economice și de putere. Beneficiile financiare și sociale oferite au fost strategice pentru a asigura devotamentul elitei locale, chiar dacă acordarea acestora a fost selectivă. În concluzie, integrarea elitei basarabene a demonstrat eficiența sistemului imperial în consolidarea controlului asupra regiunii și menținerea loialității față de puterea centrală.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Imperiul Rus, confruntat cu provocarea de a menține coeziunea într-un spațiu atât de vast și diversificat, a adoptat o politică flexibilă în gestionarea relației Centru-Periferie, mai ales în periferiile occidentale. Autoritățile imperiale au recurs la diverse modele de administrare, oscilând între gestionarea directă, cea indirectă prin intermediul elitelor locale, sau a formelor hibride. Această alegere nu reflecta doar o strategie de control, ci și o recunoaștere pragmatică a complexităților locale, ce includeau tradiții juridice și administrative diferite, o varietate de limbi și practici religioase distincte. În multe cazuri, modelul de guvernare indirectă, prin intermediul elitei locale, nu era adoptat dintr-un spirit de concesiune, ci ca un compromis necesar pentru a face față provocărilor impuse de distanța geografică și culturală. Gestionarea directă ar fi presupus costuri considerabile, iar lipsa de personal calificat pentru administrarea directă a acestor teritorii îndepărtate a făcut ca Centrul să considere oportună o anumită autonomie locală în fazele inițiale de integrare. Astfel, acceptarea diversității nu era o expresie de toleranță, ci o soluție realistă pentru menținerea stabilității imperiului, într-un context internațional extrem de dificil, provocat de apariția unor forțe social politice noi din prima jumătate a secolului al XIX-lea.

Integrarea Basarabiei în Imperiul Rus s-a caracterizat printr-o adaptabilitate continuă, o combinație de politici ce alternau între strategii contradictorii și soluții temporare, menite să răspundă unor provocări regionale. Dinamica transformărilor la periferii, nu totdeauna era înțeleasă de la Centru, iar reacțiile erau adesea inadecvate, creând o dinamică de interdependență care a subminat adesea claritatea politicilor imperiale. La Chișinău, funcționarii de rang înalt erau obligați să navigheze și să găsească echilibrul între mesajele de la centru și realitățile locale, deseori sfidând instrucțiunile primite pentru a menține stabilitatea în provincie. Prin urmare, structura instituțională a Basarabiei a avut un caracter tranzitoriu și fluid, fiind influențată nu doar de atitudinea și viziunea liderilor locali, ci și de fluctuațiile politice de la Centru. Într-un sens mai larg, Basarabia a fost mai degrabă un spațiu de experiment administrativ, un teritoriu „în curs de definire”, decât un obiect al unor politici

centrale riguroase și conceptualizate. Sensibilitatea acestei provincii la schimbările din politica internă a imperiului a fost agravată de lipsa unei structuri administrative mature și de absența unei viziuni coerente, atât din partea autorităților centrale, cât și a elitei locale, asupra direcțiilor de dezvoltare provinciale.

Între 1812 și 1828, administrația Basarabiei s-a conturat printr-un sistem hibrid de guvernare, o încercare de sinteză între modelele imperiale de guvernare aplicate în alte provincii occidentale și specificitățile tradiționale locale. Această abordare a fost gândită ca un compromis ce ar fi permis Basarabiei să își păstreze trăsăturile culturale și administrative distincte, în timp ce se integra treptat în structurile imperiale. Totuși, incapacitatea autorităților centrale de a aprecia și de a respecta în mod autentic particularitățile regiunii a generat o administrare ineficientă care a compromis proiectul autonomist. Includerea Adunării nobiliare în rigida ierarhie imperială a fost inițial percepută ca o concesie semnificativă dar, în practică, elitele locale nu au beneficiat de o autonomie reală. Puterea lor era mai degrabă una simbolică, rămânând sub strictul control al Centrului. Astfel, instituțiile locale au avut o independență aproape exclusiv formală, fiind obligate să implementeze directivele impuse de la Centru, orice inițiativă locală fiind ușor blocată de actorii imperiali locali. Cu toate acestea, în momentele de criză, când interesele economice și sociale ale elitei locale erau amenințate, aceste grupuri de influență s-au manifestat ca adevărați protectori ai drepturilor populației locale. Departe de a se supune complet politicilor centrale, elita locală a utilizat fiecare ocazie pentru a-și apăra prerogativele și, implicit, pentru a susține rezistența tacită împotriva uniformizării impuse de imperiu.

Procesul de integrare a elitei basarabene în rândurile nobilimii ruse a fost unul marcat de ambivalență și dificultăți, reflectând atitudinea precaută a autorităților centrale față de noua provincie. Deși recunoașterea statutului nobiliar a fost percepută de unii membri ai elitei locale ca o revenire la vechile privilegii, procesul s-a desfășurat într-o manieră istovitoare și uneori umilitoare. Faptul că autoritățile ruse solicitau constant dovezi suplimentare pentru confirmarea statutului nobiliar denotă o discriminare implicită, accentuând percepția de inferioritate aplicată Basarabiei în raport cu alte regiuni ale imperiului. Această atitudine reflectă modul în care Imperiul Rus percepea Basarabia: o provincie recent anexată, privită ca un teritoriu „la periferie”, care încă nu dobândise pe deplin statutul de „zonă sigură” și „civilizată”. În acest context, autoritățile ruse au fost reticente în a acorda elitei basarabene o poziție echivalentă cu cea a nobilimii ruse. Procesul de recunoaștere a titlurilor a fost îngreunat de suspiciuni și de o abordare paternalistă, în care orice revendicare era tratată cu scepticism și amânată prin cerințe suplimentare de documente și dovezi genealogice.

Sistemul de privilegii nobiliare impus de autoritățile ruse a jucat un rol esențial în integrarea elitei basarabene în structurile de putere ale Imperiului Rus, devenind un instrument strategic în consolidarea controlului asupra regiunii. Prin oferirea de avantaje materiale și simbolice, autoritățile au reușit să atragă o mare parte din elita locală, creând astfel o alianță aparentă, dar profund inegală, în care rolul elitei ca reprezentantă a comunității locale s-a diluat treptat. Această tactică a permis Imperiului Rus nu doar să își exercite influența asupra elitei basarabene, ci și să o transforme într-un factor de sprijin al politicilor imperiale, un corp de funcționari care, deși formal proveneau din rândul comunității locale, acționau în mare măsură în interesul Centrului. Pentru mulți membri ai elitei, renunțarea la rolul tradițional de apărători ai intereselor și libertăților locale era o concesie dificilă, însă stimulentele și beneficiile oferite erau adesea prea tentante pentru a fi refuzate. Pe termen lung, acest sistem de privilegii a contribuit la remodelarea structurii sociale și politice a Basarabiei, creând o elită locală dependentă de autoritățile centrale și loială mai degrabă Centrului imperial, decât propriilor tradiții și valori locale. Dependente de favorurile Centrului, aceste elite au devenit o extensie a puterii imperiale, mai puțin reprezentative pentru comunitatea basarabeană și tot mai implicate în implementarea politicilor imperiale în detrimentul intereselor locale. Astfel, sistemul de privilegii nobiliare a funcționat nu doar ca un simplu mecanism de integrare, ci și ca un mijloc de supunere subtilă a elitei locale.

Strategia de atragere a elitei basarabene în serviciul de stat rus a reprezentat o încercare subtilă de integrare prin recompense simbolice și materiale, menită să stabilească un teren comun între elita locală și structurile imperiale. Mecanismul acesta a folosit experiențele anterioare ale elitei în administrațiile de ocupație din Principate, permițând o tranziție relativ lină către funcțiile cheie din noua administrație basarabeană. Recompensarea cu ranguri superioare și beneficiile asociate au consolidat această „alianță” aparentă, îndeplinind totodată necesități pragmatice pentru Imperiul Rus, inclusiv acoperirea deficitului de personal și reducerea cheltuielilor prin evitarea transferului de funcționari din alte regiuni.

Totodată, sistemul de avansare a fost aplicat flexibil în Basarabia, adesea favorizând persoanele care dovediseră loialitate față de autoritățile ruse. Această deschidere a oferit elitei locale posibilitatea unei cariere administrative, mai ales celor cu un istoric de colaborare pozitivă sau cu ranguri superioare obținute în administrația Principatului Moldav. Cu toate acestea, majoritatea elitei basarabene a rămas reticentă față de integrarea deplină în structurile regionale, un refuz care poate fi explicat atât prin dorința de a respecta tradițiile și statutul nobiliar stabilit prin Carta din 1785, cât și prin fricțiunile frecvente cu funcționarii ruși. Perioada 1812-1828 relevă astfel o dualitate în relația dintre elita basarabeană și autoritățile imperiale: pe

de o parte, o colaborare generată de beneficii pragmatice și posibilități de avansare; pe de altă parte, o rezervă evidentă față de adoptarea completă a valorilor și structurilor ruse.

Recomandările rezultate din analiza strategiilor de cooptare a elitelor locale din Basarabia în perioada 1812-1828, în contextul raporturilor Centru-periferie, oferă o serie de reflecții valoroase pentru înțelegerea și gestionarea relațiilor actuale dintre Federația Rusă și fostele sale periferii. Studiul nostru evidențiază similarități relevante între tacticile de cooptare folosite de Imperiul Rus și cele actuale adoptate de Federația Rusă, mai ales în contextul agresiunii militare din Ucraina începând cu 2014 și escaladată în 2022. În primul rând, este esențial să recunoaștem că abordarea de cooptare a elitelor locale se bazează pe exploatarea loialităților și influențelor regionale. În cazul anexării Basarabiei din 1812, Imperiul Rus a folosit tactici similare de integrare a elitelor locale prin acordarea de privilegii și funcții administrative, în schimbul unui angajament de loialitate față de centrul imperial. Această metodă nu doar că a consolidat controlul imperial, dar a și divizat societatea locală, creând o elită dependentă de puterea centrală.

Analizând comportamentul actual al Federației Ruse în teritoriile ocupate din Ucraina, se observă o strategie similară. Autoritățile ruse încearcă să coopteze lideri locali influenți, oferindu-le funcții administrative dar și pârghii economice, însă această loialitate trebuie să fie demonstrată explicit și constant față de Centrul imperial. Această tactică reflectă o continuitate istorică în abordarea relațiilor Centru-Periferie, subliniind persistența acelorași metode de guvernare. Astfel, rezultatele prezentei cercetări pot fi utile în elaborarea unor alte cercetări sau chiar în formularea unor strategii de reziliență în fața influențelor abuzive ale Federației Ruse.

BIBLIOGRAFIE

Lucrări generale și de specialitate

1. XENOPOLIANA, Buletinul Fundației Academice „A.D. Xenopol” din Iași, 1996, IV, 1-4. [citat 05.10.2016]. Disponibil:https://biblioteca-digitala.ro/?tip-publicatie=periodic&volum=21854-xenopoliana-buletinul-fundatiei-academice-a-d-xenopol--x-1-4-2002).
2. AGACHI, Alexei. *Basarabia sub regim ţarist (1812-1868): (Administraţie şi politică)*. Chișinău: Pontos, 2022, 422 p., ISBN 978-9975-72-663-4.
3. AGACHI, Alexei. *Consiliul Suprem al Basarabiei în perioada august 1816 – aprilie 1818*. In: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”, 2018, nr. 2(49), pp. 73-77. ISSN 1857-0461.
4. AGACHI, Alexei. *Lichidarea de către guvernul ţarist a particularităţilor administrative şi privilegiilor regiunii Basarabia în anii 1828–1868*. În: Revista de Știință, Inovare, Cultură și Artă „Akademos”, 2019, nr. 3(54), pp. 69-76, ISSN 1857-0461.
5. AGACHI, Alexei. *Participarea guvernatorului civil Scarlat Sturdza la organizarea administraţiei Basarabiei (1812-1813)*. În: Revista de Istorie a Moldovei, 2017, nr. 1(109), pp. 71-93. ISSN 1857-2022.
6. AGACHI, Alexei. *Ţara Moldovei şi Ţara Românească sub ocupaţia militară rusă (1806-1812)*, Chișinău: Pontos, 2008, 388 p. ISBN 978-9975 -72-087-8.
7. Basarabia în „Colecția completă a legilor Imperiului Rus”. (în vol.) / Acad. De Științe a Moldovei, Univ. de Stat din Moldova, Fac. De Istorie și Filosofie, Inst. de Cercet. Juridice și Politice; lucrare îngrijită de Mihai Taşcă (et al.) – Chișinău: Cartdidact, 2017. ISBN: 9789975420662.
8. BEZVICONI, Gheorghe. *Boierii Catargi.* În: Din trecutul nostru, 1936, anul IV. nr. 36-39 pp. 106-126.
9. BEZVICONI, Gheorghe. *Boierii Stamati*. În: Din trecutul nostru, anul III, nr. 15-16, pp. 3-47.
10. BEZVICONI, Gheorghe. *Din vremea lui Alexandru Sturdza (1791-1854).* În: Din trecutul nostru, anul IV, nr. 36-39. pp.1-81.
11. BEZVICONI, Gheorghe. *Familia Krupenski în Basarabia*. În: Din trecutul nostru, 1939, anul VII, nr.10, pp. 5-52.
12. BEZVICONI, Gheorghe. *Femeia Basarabeană*. În: Din trecutul nostru, 1934, nr.11-12, pp. 7-70.
13. BEZVICONI, Gheorghe. *Fraţii Stroescu*. În: Din trecutul nostru, 1935, anul III, nr. 17-20, pp.102-108.
14. BEZVICONI, Gheorghe. *Manuc-Bei.* În: Din trecutul nostru, 1938, anul VI, nr. 54-55, pp. 1-57.
15. BEZVICONI, Gheorghe. *Natalia Keşco. Regina Serbiei*. În: Din trecutul nostru, 1935, anul III, nr. 17-20, pp. 59-74.
16. BEZVICONI, Gheorghe. *Boierii Sturdza şi Basarabia (urmare)*. În: Arhivele Basarabiei. Revistă de istorie şi geografie a Moldovei dintre Prut şi Nistru, 1934, anul VI, nr. 1, pp. 36-51.
17. BEZVICONI, Gheorghe. *Patruzeci de ani din viaţa Basarabiei, 1877-1917*. În: Din trecutul nostru, 1939, nr.8-9, pp. 3-41.
18. BEZVICONI, Gheorghe. *Paul Gore.* În: Din trecutul nostru, 1938, anul V, nr. 50, pp. 1-4.
19. BRĂTIANU, Gheorghe. *Problema noilor elite şi a liberalismului în România*. Extras din revista „Libertatea”. Bucureşti: Leopold Geller, 1933, 15 p.
20. CUȘCO, Andrei, TAKI, Victor. *Basarabia în componența Imperiului Rus, 1812-1917*. Chișinău: Cartier, 2024, 420 p., ISBN 978-9975-79-902-7.

21. GHERASIM, Cristina. *Aspecte privind influenţa legislaţiei ţariste asupra statutului nobilimii din Basarabia în prima jumătate a secolului al XIX-lea*. In: Tyragetia. Serie nouă, 2016, nr. 2(25), pp. 173-186. ISSN 1857-0240.
22. GHERASIM, Cristina. *Dinamica şi structura etnică a nobilimii din Basarabia în secolul al XIX-lea.* In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Umanistice), 2017, nr. 10(110), pp. 140-158. ISSN 1811-2668.
23. GHERASIM, Cristina. *Identitatea naţională a nobilimii basarabene sub regim de dominaţie ţarist.* In: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Umanistice), 2017, nr. 4(104), pp. 60-70. ISSN 1811-2668.
24. GHERASIM, Cristina. *Impactul regimului de dominaţie ţarist asupra mentalităţii colective a nobilimii din Basarabia în primele decenii după anexare.* În: În oglinda istoriei: de la medieval la contemporan: In honorem profesor Valentin Tomuleţ / Universitatea de Stat din Moldova: Biblioteca Ştiinţifică (Institut) „Andrei Lupan"; Chişinău: Biblioteca Ştiinţifică (Institut) "Andrei Lupan", 2022, pp. 531-547. ISBN 978-9975-62-465-7.
25. GHERASIM, Cristina. *Mentalităţi colective ale nobilimii din Basarabia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea.* In: Revista de Ştiinţă, Inovare, Cultură şi Artă „Akademos", 2022, nr. 4(67), pp. 81-88. ISSN 1857-0461.
26. IACOB, Dan Dumitru. *Elitele din Principatele Române în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Sociabilitate şi divertisment*. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza", 2015, 409 p., ISBN 978-606- 714- 187-0.
27. MOROZAN, *Vladimir. Basarabia şi nobilimea ei în secolul al XIX-lea – începutul secolului al XX-lea*. Chișinău: Cartier, 2023, 2 vol. ISBN: 9789975866583.
28. PÂSLARIUC, Virgiliu. Reconstruind istoria Basarabiei sub dominație țaristă. Note pe marginea unei monografii recente. În: Archiva Moldaviae, Vol VII, 2015, pp. 337-391.
29. PLATON, Gheorghe, PLATON, Alexandru-Florin. *Boierimea din Moldova în secolul al XIX-lea. Context European, evoluţie socială şi politică (Date statistice şi observaţii istorice)*. Bucureşti: Ed. Academiei Române, 1995, 204 p. ISBN: 973-27-0484-5.
30. PLOSCARU, Cristian. *Originile „partidei naţionale" din Principatele Române: Sub semnul „politicii boiereşti" (1774-1828)*, vol. I. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza", 2013, 784 p., ISBN: 978-973-703-928-6.
31. TOMULEŢ, Valentin. *Basarabia în epoca modernă (1812-1918), instituţii, regulamente, termeni*, ed. a II-a. Chişinău: Lexon-Prim, 2014, 672 p., ISBN 978-9975-4055-5-3.
32. TOMULEŢ, Valentin. *Cronica protestelor şi revendicărilor populaţiei din Basarabia (1812-1828)*, vol. I. Chişinău: CEP USM, 2007. 325 p., ISBN: 978-9975-70-457-1.
33. TOMULEŢ, Valentin. *Politica comercial-vamală a ţarismului în Basarabia şi influenţa ei asupra constituirii burgheziei comerciale (1812-1868).* Ediţia a II-a. Iaşi: Tipo Moldova, 2015. 564 p., ISBN 9975-70-165-5.

Lucrări în limba engleză

34. RAEFF, Marc. *Origin of the Russian Intelligentsia: The Eighteenth-Century Nobility*. Cambridge: Harvard University Press, 1966. 260 p., ISBN 978-0156701501.
35. SLEZKINE, Yuri. A*rctic Mirrors. Russia and the Small Peoples of the North*. Ithaca: Cornell University Press, 1994, 445 p., ISBN: 0-8014-2976-5.

Lucrări în limba rusă

36. БОГОСЛОВСКИЙ, Михаил. *Быт и нравы русского дворянства в перовой половине 18 века*. Москова: Тип. Г. Лисснера и Д. Совко, 1906, 51 с.
37. ЛОТМАН, Юрий. Беседы о русской культуре. Быт и традиции русского дворянства (XVIII- начало XIX века). СПб: Искусство, 1994 214 с., ISBN: 5-210-01468-1.
38. МИКЕШИН, Михаил. *Дворянство: от истории к метафизике*. СПб: Политехника-сервис, 2015, 400 с., ISBN: 978–5–906782–11–3.

39. МИЛЛЕР, Алексей, ДОЛБИЛОВ, Михаил. *Западные окраины Российской империи.* Москва: Новое литературное обозрение, 2007, 608 с., ISBN: 9785867935535.
40. РОМАНОВИЧЬ-СЛАВАТИНСКИ, Александр. *Дворянство в России от начала XVII века до отмены крепостного права*. СПб: тип. Министерства внутренних дел,1870, 564 с.
41. СОЛОВЬЕВ, Борис. *Русское дворянство и его выдающиеся представители*. Ростов-на-Дону: Феникс, 2000, 340 с., ISBN: 5-222-00701-4.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI

1. BOȚOLIN, Sergiu. Perspective noi în istoriografia nobilimii basarabene din perioada 1812 - 1918. In: *Revista de Ştiinţă, Inovare, Cultură şi Artă „Akademos”*, 2024, nr. 2(73), pp. 115-122. ISSN 1857-0461.
2. BOȚOLIN, Sergiu. Integrarea periferiilor occidentale în Imperiul Rus. Problema elitelor în perioada 1812-1828. În: Tyragetia: Istorie. Muzeologie, vol XVIII (XXXIII), nr.2, 2024, pp 73-78.
3. BOȚOLIN, Sergiu. Cooptarea elitei locale în Basarabia: Explorarea strategiilor imperiale în perioada 1812-1828. In: *Latinitate, Romanitate, Românitate*, Ed. 7, 2-4 noiembrie 2023, Chișinău. Chișinău: Editura „Lexon-Prim”, 2023, Ediția 7, pp. 331-345. ISBN 978-606-9659-92-2.
4. BOȚOLIN, Sergiu. Sistemul imperial de privilegii nobiliare în Basarabia primei treimi a secolului al XIX-lea. In: *Latinitate, Romanitate, Românitate*, Ed. 6, 3-5 noiembrie 2022, Chișinău. Chișinău: Editura „Lexon-Prim”, 2022, Ediția 6, pp. 152-163. ISBN: 978-9975-163-66-8; 978-606-9659-77-9.
5. BOȚOLIN, Sergiu. În slujba imperiului. Elita locală în cadrul administrației regionale din Basarabia (1812-1828). În: *În oglinda istoriei: de la medieval la contemporan: In honorem profesor Valentin Tomuleț*. Chișinău: Biblioteca Științifică (Institut) “Andrei Lupan”, 2022, 768 p. 755-767. ISBN: 978-9975-62-465-7.
6. BOȚOLIN, Sergiu. Transformarea elitei basarabene în subiect imperial. In*: Latinitate, Romanitate, Românitate*, Ed. 5, 5-6 noiembrie 2021, Chișinău. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2022, Ediția 5, pp. 321-331. ISBN: 978-9975-159-60-9.
7. BOȚOLIN, Sergiu. Conducerea regională a Basarabiei. Viziuni teoretice și aplicații practice ale Centrului în primul sfert al secolului al XIX-lea. În: *Crisia*, vol. L, Supliment nr. 1. 2020, pp. 53-62. ISSN: 1016-2798.
8. BOȚOLIN, Sergiu. Interdependențe Centru-Periferie la începutul stăpânirii rusești în Basarabia (1812 - 1828). In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Umanistice)*, 2019, nr. 10(130), pp. 163-168. ISSN: 1811-2668.
9. BOȚOLIN, Sergiu. Vizitele de exprimare a loialității față de tron ca strategie de integrare a nobilimii locale. Cazul Basarabiei în primul sfert al secolului al XIX-lea, În: *Acta Terrae Fogarasiensis*, 2019, Vol. VIII, pp.141-146. ISSN: 2285-5130.
10. BOȚOLIN, Sergiu. Vizitele de exprimare a loialității față de tron ca strategie de integrare a nobilimii locale. Cazul Basarabiei în primul sfert al secolului al XIX-lea. In: *Valorificarea patrimoniului etnocultural: în educaţia tinerei generaţii şi a societăţii civile*, 30 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul Patrimoniului Cultural, 2019, Editia 4, pp. 66-73. ISBN: 978-9975-84-105-4.
11. BOȚOLIN, Sergiu. Recensământul general al populației Imperiului Rus din 1897: proiecții demografice, sociale, etno-lingvistice și confesionale ale Basarabiei. In: *Buletin Ştiinţific. Revista de Etnografie, Ştiinţele Naturii şi Muzeologie (Serie Nouă)*, 2018, nr. 29(42), pp. 169-184. ISSN: 1857-0054.

ADNOTARE

Autor: Boțolin Sergiu. Raporturile dintre Centru și Periferie în Imperiul Rus: strategiile de cooptare ale elitei basarabene, teză de doctor în istorie, Chișinău, 2024.

Structură: Introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 244 titluri, 152 pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: Basarabia, Imperiul Rus, elită locală, nobilime, cooptare, integrare.

Scopul lucrării – Scopul tezei este de a analiza detaliat relațiile Centru-Periferie în Basarabia între anii 1812-1828, concentrându-se pe strategiile de cooptare și integrare a elitei locale de către Imperiul Rus.

Obiectivele: Primul obiectiv este analiza structurilor locale și integrarea elitelor basarabene în acestea. Al doilea obiectiv examinează politicile imperiale și implementarea lor practică, axându-se pe interacțiunea dintre centru și periferie. Un alt obiectiv urmărește modul în care elita locală a negociat accesul la influență și resurse în cadrul noilor structuri de putere rusești. Se va evalua și utilizarea privilegiilor nobiliare de către Imperiu pentru a coopta elita locală, menținând astfel controlul. Cercetarea va analiza și rolul elitelor în administrația regională și procesul de integrare a acestora ca subiecți imperiali.

Noutatea şi originalitatea ştiinţifică constă în analiza complexă a raporturilor Centru-Periferie din Basarabia prin prisma cooptării elitei locale de către Imperiul Rus, aspect care a fost insuficient abordat în istoriografia locală. Originalitatea constă în perspectiva multidimensională care combină aspecte politice, sociale și culturale, deschizând noi direcții de studiu prin comparația cu strategiile contemporane de influență utilizate de Federația Rusă.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: Prin analiza aprofundată a mecanismelor de guvernare și a rolului elitei basarabene în consolidarea controlului imperial, cercetarea contribuie la înțelegerea proceselor de cooptare și rezistență la nivel local, aducând clarificări esențiale asupra tranziției de la o administrație autonomă la integrarea completă în structurile imperiale.

Semnificația teoretică a lucrării constă în contribuția adusă la teoria relațiilor Centru-Periferie, dezvoltând un cadru analitic pentru înțelegerea dinamicilor de putere din cadrul imperiilor moderne. Abordarea istorică, sociologică și politologică oferă un model teoretic aplicabil și altor regiuni sub influența imperiilor.

Valoarea aplicativă a lucrării Rezultatele cercetării sunt relevante nu doar pentru înțelegerea istoriei Basarabiei, ci și pentru interpretarea strategiilor de influență și integrare aplicate de Federația Rusă în regiunile sale periferice în prezent. Lucrarea oferă un cadru util pentru analiza mecanismelor de guvernare indirectă și a relațiilor de putere între centru și periferie.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele principale ale investigației, publicate și aprobate în cadrul a 11 lucrări științifice, precum și în rapoarte și prezentări la conferințe, sunt integrate în procesul de învățământ al studenților. Acestea pot servi drept sursă pentru elaborarea unor materiale științifice axate pe tematica abordată.

ANNOTATION

Author: Boțolin Sergiu. Relations between the Center and Periphery in the Russian Empire: Strategies for Co-opting the Bessarabian Elite, PhD thesis in History, Chișinău, 2024.

Structure: Introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography with 244 titles, 152 pages of main text. The results are published in 11 scientific papers.

Keywords: Bessarabia, Russian Empire, local elite, nobility, co-optation, integration.

Purpose of the thesis: The thesis aims to thoroughly analyze the Center-Periphery relations in Bessarabia between 1812-1828, focusing on the strategies for co-opting and integrating the local elite by the Russian Empire.

Objectives: The first objective is the analysis of local structures and the integration of the Bessarabian elite into them. The second objective examines imperial policies and their practical implementation, emphasizing the interaction between the center and periphery. Another objective is to explore how the local elite negotiated access to influence and resources within the new Russian power structures. The use of noble privileges by the Empire to co-opt the local elite, thus maintaining control, will also be assessed. The research will examine the role of the elites in the regional administration and their integration as imperial subjects.

Scientific novelty and originality: The scientific novelty lies in the comprehensive analysis of Center-Periphery relations in Bessarabia through the lens of co-opting the local elite by the Russian Empire, a topic insufficiently addressed in local historiography. The originality stems from a multidimensional perspective that combines political, social, and cultural aspects, opening new avenues of study through comparison with contemporary influence strategies employed by the Russian Federation.

Results contributing to solving an important scientific problem: Through in-depth analysis of governance mechanisms and the role of the Bessarabian elite in consolidating imperial control, the research contributes to understanding processes of co-opting and local resistance, providing essential clarifications on the transition from autonomous administration to full integration into imperial structures.

Theoretical significance of the work: The theoretical significance lies in the contribution to the theory of Center-Periphery relations, developing an analytical framework for understanding power dynamics within modern empires. The historical, sociological, and political approaches offer a theoretical model applicable to other regions under imperial influence.

Practical value of the work: The research results are relevant not only for understanding the history of Bessarabia but also for interpreting the influence and integration strategies employed by the Russian Federation in its peripheral regions today. The work provides a useful framework for analyzing indirect governance mechanisms and power relations between the center and periphery.

Implementation of scientific results: The main results of the investigation, published and approved in 11 scientific papers, as well as in reports and conference presentations, are integrated into the teaching process for students. They can serve as a source for the development of scientific materials focused on the addressed topic.

АННОТАЦИЯ

Автор: Боцолин Серджиу. Отношения между Центром и Периферией в Российской Империи: стратегии кооптации бессарабской элиты, докторская диссертация по истории, Кишинёв, 2024.

Структура: Введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 243 наименований, 152 страниц основного текста. Полученные результаты опубликованы в 11 научных работах.

Ключевые слова: Бессарабия, Российская Империя, местная элита, дворянство, кооптация, интеграция.

Цель работы: Цель диссертации – подробно проанализировать отношения Центра и Периферии в Бессарабии в период 1812-1828 годов, сосредоточив внимание на стратегиях кооптации и интеграции местной элиты Российской Империей.

Задачи: Первая задача – анализ местных структур и интеграции бессарабской элиты в эти структуры. Вторая задача исследует имперские политики и их практическую реализацию, акцентируя внимание на взаимодействии между центром и периферией. Другая задача заключается в исследовании того, как местная элита вела переговоры о доступе к влиянию и ресурсам в рамках новых российских властных структур. Также будет оцениваться использование дворянских привилегий Империей для кооптации местной элиты, поддерживая таким образом контроль. Исследование также проанализирует роль элит в региональной администрации и процесс их интеграции как имперских субъектов.

Научная новизна и оригинальность: Научная новизна заключается в комплексном анализе отношений Центра и Периферии в Бессарабии через призму кооптации местной элиты Российской Империей, что недостаточно освещено в местной историографии. Оригинальность работы заключается в многомерной перспективе, которая сочетает политические, социальные и культурные аспекты, открывая новые направления исследований через сравнение с современными стратегиями влияния, применяемыми Российской Федерацией.

Результаты, способствующие решению важной научной проблемы: Посредством углубленного анализа механизмов управления и роли бессарабской элиты в укреплении имперского контроля, исследование вносит вклад в понимание процессов кооптации и сопротивления на местном уровне, предоставляя важные разъяснения о переходе от автономного управления к полной интеграции в имперские структуры.

Теоретическое значение работы: Теоретическое значение работы заключается в вкладе в теорию отношений Центра и Периферии, разработке аналитической основы для понимания динамики власти в рамках современных империй. Исторический, социологический и политологический подходы предлагают теоретическую модель, применимую и к другим регионам, находящимся под влиянием империй.

Практическая ценность работы: Результаты исследования актуальны не только для понимания истории Бессарабии, но и для интерпретации стратегий влияния и интеграции, применяемых Российской Федерацией в периферийных регионах сегодня. Работа предлагает полезную основу для анализа механизмов косвенного управления и отношений власти между центром и периферией.

Внедрение научных результатов: Основные результаты исследования, опубликованные и одобренные в 11 научных статьях, а также в докладах и презентациях на конференциях, интегрированы в учебный процесс студентов. Они могут служить источником для разработки научных материалов, ориентированных на обсуждаемую тематику.

BOȚOLIN SERGIU

RAPORTURILE DINTRE CENTRU ȘI PERIFERIE ÎN IMPERIUL RUS: STRATEGIILE DE COOPTARE ALE ELITELOR BASARABENE

611.02 – ISTORIA ROMÂNILOR (PE PERIOADE)

Rezumatul tezei de doctorat în istorie

Aprobat spre tipar: 8 noiembrie 2024
Hârtie offset reciclată. Tipar digital.
Coli de tipar: 1,5

Formatul hârtiei 60×84/16
Tiraj: 80 ex.
Comanda nr. 24/5614

Casa Editorial Poligrafică „Bons Offices”
Chișinău, str. Feredeului 4/6, MD-2